

На наш погляд, вирішенням значної кількості проблем у контрольній діяльності має стати Закон України «Про державний контроль», який охоплював би основні принципи і напрямки цієї діяльності, сформувавши заклади цілісної системи контролю усіх гілок державної влади, як зовнішнього, так і внутрішнього його різновидів, взаємовідносин і взаємодії між парламентським, президентським, судовим контролем, прокурорським наглядом, з одного боку, і контролем за виконанням спільних управлінських рішень суб'єктів профілактики злочинів самими координаційними органами, з іншого. Підкреслимо, що спільними для них є мета та об'єкт контролю, а завдання, форми, методи та результати його здійснення різні. Звичайно, що додаткової розробки потребують детальна регламентація контрольної діяльності, а також процедурні аспекти, а цьому посприяти має розробка питань контролю в спеціальному законодавчому акті з проблем профілактики злочинів [5, с.127-132]. Контроль відповідатиме своєму призначенню лише тоді, коли він буде своєчасним і об'єктивним, спрямованим на кінцевий результат; організація його й процедура проведення не буде заважати роботі тих, кого контролюють, і відбуватиметься у чітко визначених межах, а дієвість досягатиметься не кількістю, а якістю, забезпеченням виконання поставлених завдань.

Список літератури: 1. Конституція України. 2. Закон України «Про місцеве самоврядування» // Відомості Верховної Ради України. 1997. №24. 3. Студеникина М.С. Государственный контроль в сфере управления. М., 1974. 4. Плішкін В.М. Теорія управління органами внутрішніх справ: Підручник/ За ред. канд. юрид. наук Ю.Ф. Кравченка. К., 1999. 5. Литвинов О.М. До концепції проекту Закону України «Про профілактику злочинності»// Вісник Університету внутрішніх справ. 2000. №12-1.

Надійшла до редколегії 06.05.02

І.В. Власенко, А.О. Суботін

ПЕРШОЧЕРГОВІ ДІЇ ОРГАНІВ І ПІДРОЗДІЛІВ МВС УКРАЇНИ В УМОВАХ СПРОБИ ЧИ ЗДІЙСНЕННЯ ТЕРОРИСТИЧНИХ АКТІВ

Загальновідомо, що явище тероризму не є чимось новим для людства. Але факти терору останнього часу дають підстави стверджувати, що він став якісно іншим. Сам термін «міжнародний тероризм», досить швидко впроваджений у свідомість мас, указує на те, що терор став справою, що виходить за межі окремої країни. У той же час стало зрозуміло, що руйнівні сили великої потужності перестали знаходитися в монопольному володінні державних структур і виявилися надбанням порівняно невеликих політичних організацій і груп. Для створення сильного ефекту терористам навіть не обов'язково володіти могутньою зброєю, а потрібно досить уміло скористатися технічними можливостями цивільної сфери.

Міжнародний тероризм різною мірою зачіпає інтереси України. Умовно всі наслідки проявів міжнародного тероризму для України можна подати в наступному вигляді:

- 1) прямий вплив унаслідок своєї специфіки;
- 2) непрямий вплив, що зачіпає інтереси України;
- 3) наслідки проявів тероризму безпосередньо України не стосуються.

Прямий вплив виявляється у вигляді терористичних актів на території України, і направлений на знищення чи псування матеріальних цінностей, а також на залякування чи загибель населення України (вибухи на заводах, у житлових будинках, отруєння водних джерел тощо).

Непрямий вплив можуть справляти терористичні акти на території інших країн. При цьому відбувається економічний, політичний, соціальний вплив на життєдіяльність України (знищення газопроводів, терористичні акції за участю громадян України, терористичні акції з застосуванням зброї й озброєння українського виробництва тощо).

До третього виду належать прояви міжнародного тероризму, що безпосередньо України не стосуються, але наша держава або підписалася під конкретним міжнародно-правовим актом і тому зобов'язана дотримуватись, і дотримується його, або може допомогти іншим державам у боротьбі з цими злочинами в порядку надання правової допомоги і міжнародного співробітництва.

При проведенні терористичного акту виникає велика кількість небезпечних факторів (вибухова хвиля, токсичні гази, обвалення конструкцій, осколки, висока температура тощо). Небезпечні особливості ситуацій, пов'язаних з проведенням терористичних актів:

- як правило, неможливо визначити конкретного місця проведення терористичного акту;
- невідома динаміка протікання ситуації в часі після терористичного акту;
- ланцюгова реакція небезпечних факторів;
- можливість великої кількості небезпечних факторів одночасно;
- неможливо у короткий відрізок часу правильно оцінити обстановку;
- стресовий, шоківий стан людей;
- можлива велика кількість людських жертв;
- можливі великі руйнування;
- велике залучення сил і засобів до ліквідації наслідків терористичних актів.

Працівники органів і підрозділів МВС України, що беруть участь у профілактиці та ліквідації наслідків терористичних актів, піддаються серйозній небезпеці. Терористичний акт, що відбувся в США, найбільший і жакливий за всю історію людства. У ньому загинуло більш 4000 чоловік, серед загиблих близько 250 поліцейських і пожежних. Часто метою терористичних актів є об'єкти МВС, наприклад, 4 липня 2000 року в місті Аргуні (Росія) вантажний автомобіль УРАЛ з вантажем селітри і тротилу вибухнув у будинку, де розміщався тимчасовий відділ внутрішніх справ. У результаті вибуху постраждало 108 чоловік челябінського ОМОНу, з них 27 чоловік загинуло.

Президент України Леонід Кучма після повідомлення про терористичні акти 11 вересня 2001 року в Америці перервав своє перебування в Ялті на саміті Україна – ЄС і повернувся в Київ, де провів нараду з керівниками силових структур. Міністр внутрішніх справ України у свою чергу дав указівки керівникам органів та підрозділів МВС усіх рангів про переведен-

ня особового складу на посилений режим служби, зобов'язав узяти під посилену охорону ключові державні об'єкти, спеціальні об'єкти, провести відповідну роботу серед осіб, схильних до терористичних актів і які брали участь у діяльності терористичних організацій. Додатковими діями був підсилений пропускний режим в органах і підрозділах внутрішніх справ, контроль над транспортом. В органах і підрозділах МВС України розробляються плани територіальної оборони на випадок проведення в регіонах терористичних актів.

У зв'язку з цим необхідно говорити про підготовку працівників МВС і перебування їх у постійній готовності при виникненні загрози проведення терористичних актів.

Перш за все виділимо наступні першочергові дії органів і підрозділів МВС України в умовах спроби чи здійснення терористичних актів:

- провести евакуацію людей з небезпечної зони; евакуювати людей із об'єктів, які знаходяться поруч; супроводжувати колони транспортних засобів при евакуації населення і матеріальних цінностей;

- запобігати паніці в людей у зоні терористичного акту та районах, які знаходяться поблизу зони;

- забезпечити посилену охорону суспільного порядку, запобігати мародерству;

- провести ізоляцію постраждалого району чи об'єктів рідкими міліцейськими ланцюжками (більш 2 метрів між працівниками), поза населеними пунктами здійснити блокування району (25–50 метрів між працівниками). Всі підрозділи і групи повинні бути забезпечені переговорними пристроями; зону оточення рекомендується позначити яскраво пофарбованою стрічкою;

- організувати контроль за пропускним режимом, зробити перевірку осіб і транспортних засобів, що вибувають з населеного пункту чи намагаються в нього потрапити; допускати в зону тільки персонал? призначений для усунення наслідків терористичного акту; не допускати в зону і забороняти перебування поруч «зівак»;

- провести перевірку підозрілих осіб та осіб, які роблять фото і відеозйомку, зробити затримку підозрюваних;

- перекрити рух транспортних засобів, організувати об'їзд небезпечної зони; припинити рух транспортних засобів поруч із зоною проведення теракту;

- провести посилену охорону особливо важливих об'єктів, систем життєзабезпечення населеного пункту в тому числі охорону пунктів по наданню медичної допомоги і пунктів видачі продуктів харчування й одягу;

- забезпечити гасіння пожеж;

- зробити опитування очевидців, вжити заходів до пошуку речових доказів, проведенню експертизи;

- у зоні проведеного терористичного акту та у населеному пункті в цілому провести заходи щодо перевірки автомобілів, баків, урн на наявність вибухових пристроїв, балонів з токсичними газами тощо, із застосуванням систем пошуку і виявлення в тому числі за участю кінологів із службовими собаками;

- забезпечувати постійний зв'язок, через кожні 15–30 хвилин, між підрозділами ОВС і місцевими органами влади;
- надати допомогу при проведенні аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт.
- здійснити оперативно-розшукові заходи.

Як і безліч інших випадків, профілактичні заходи в захисті від терористичних актів виявляються найбільш ефективним засобом, хоча треба визнати, що ідеальних засобів не існує взагалі. Особлива система захисту, розроблена для кожного окремого випадку фахівцями з безпеки, контррозвідки, приватного розшуку, містить у собі безліч організаційних і технічних питань. При збільшенні ймовірності теракту необхідно не просто уважно виконувати запобіжні заходи, а ввести інший рівень режиму особистої безпеки – від інформаційного захисту, особливих заходів на робочому місці, у транспорті і житлі, аж до зміни місця проживання. Тому при виконанні поставленої задачі в зоні терористичного акту працівники ОВС повинні виконувати правила для забезпечення особистої безпеки.

У результаті аналізу досвіду закордонних і вітчизняних джерел необхідно говорити про комплекс заходів у системі МВС України в умовах спроби чи здійснення терористичних актів, які можна систематизувати на наступні етапи:

- проведення профілактичних заходів щодо запобігання терористичних актів, ведення розвідки, аналіз та оцінка ймовірної загрози;
- своєчасна розробка і коректування оперативних планів дій ОВС на випадок спроби чи здійснення терористичних актів;
- організація керування силами і засобами ОВС у зазначених ситуаціях;
- взаємодія з різними органами і підрозділами МВС, а також підрозділами і службами, що беруть участь у ліквідації наслідків терористичних актів;
- точне виконання рекомендацій і правил по забезпеченню особистої безпеки; прояв пильності при несенні служби;
- здійснення морально-психологічної підготовки особового складу органів і підрозділів МВС для дій у зазначених умовах із систематичним проведенням тренувань і навчань;
- здійснення роботи з населенням з питань профілактики і запобігання терористичних актів.

Працівники органів внутрішніх справ повинні бути підготовлені до дій у складній обстановці не тільки фізично, але і психологічно. Саме в складній обстановці виявляються психологічні протиріччя, що є в кожній людині й у групах людей, протиріччя між інстинктом самозбереження і службовим обов'язком, між ретельністю й ініціативою, між відповідальністю і самотвердженням, між сміливістю й обережністю.

Надійшла до редколегії 20.05.02